

ZNANSTVENIK SVJETSKOGA GLASA

Prof. dr. sc. Dragan Primorac: „Postojeći zdravstveni sustav nije održiv, začahuren je i zatvoren za ulaganja“

Razgovarala: ANDREJA BRATIĆ, andreja.bratic@hkk.hr

Bivši izraelski predsjednik i dobitnik Nobelove nagrade za mir, Shimon Peres, jednom je prilikom rekao kako je prof. dr. sc. Dragan Primorac budućnost Hrvatske. I nije jedini stranac koji je o njemu govorio u superlativima. Zaista, razgovarati s prof. Primorcem znači pred sobom imati sugovornika s kojim možete otvoriti bezbroj različitih tema.

On je profesor, znanstvenik svjetskoga glasa, liječnik, bivši ministar obrazovanja i znanosti, jedan od rijetkih Hrvata koji su dobili pozivnicu za inauguraciju novog američkog predsjednika Donalda Trumpa... Optimističan je, pozitivan, uporan, uvjeren da se sve može kad se hoće.

Njegovi radovi su, prema Google Scholaru, citirani više od 3600 puta, a u najmanje tri znanstvena područja su on i suradnici obilježili svjetsku znanstvenu scenu: razvili su postupak identifikacije skeletnih ostataka iz masovnih grobnica koristeći DNA tehnologiju, otkrili su mehanizam nastanka jednog oblika bolesti krhkih kostiju kod djece, opisali su utjecaj mutacije tzv. sržnog proteina na razvoj bolesti, te proveli pionirska istraživanja podrijetla naroda analizirajući muškarcima svojstven Y kromosom.

Prof. dr. sc. Primorac, otkrio nam je, u prosjeku spava vrlo malo i tako se bori s nedostatkom vremena kako bi u jednom danu stigao napraviti sve što je naumio. Ali jedino je tada miran kad su sve obveze i planovi izvršeni.

Između ostalog, već godinama u Hrvatsku dovodi Nobelovce i cijenjene znanstvenike na svjetski važne znanstvene događaje - ISABS konferencije. Do sada su održane u Zagrebu, Bolu, Splitu i Dubrovniku, ali ova jubilarna, deseta, posebno je odjeknula, te je ujedno bila i povodom našeg razgovora s predsjednikom ISABS-a ili Međunarodnog društva za primijenjene biološke znanosti Draganom Primorcem.

■ **Jedan od najvećih svjetskih znanstvenih događaja godine održat će se u lipnju u Dubrovniku, što je u prvom redu Vaša zasluga no tko, osim Vas, stoji iza tog velikog projekta?**

Konferencija pod nazivom „The Tenth ISABS Conference on Forensic and Anthropologic Genetics and Mayo Clinic Lectures in Individualized Medicine“ održat će se od 19. do 24. lipnja u Dubrovniku i zaista je jedan od najznačajnijih svjetskih znanstvenih događaja. Budući da je jubilarna, tom ćemo prilikom proslaviti i 20 godina postojanja Međunarodnog društva za primijenjene biološke znanosti (ISABS). Događaj je u cijelosti posvećen personaliziranoj medicini i trendovima koji će trajno promijeniti danas poznate medicinske znanosti. Skup organiziraju International Society for Applied Biological Sciences (ISABS), vodeća američka zdravstvena institucija Mayo Clinic i Specijalna bolnica Sveta Katarina, a suorganizatori su niz vodećih znanstvenih institucija iz SAD-a, Hrvatske i Njemačke.

Kad radite takvu priču, reputacija u svijetu gradi se desetljećima. Uspjeli smo u projekt uključiti vodeće svjetske zdravstvene centre i zadržali ugled 20 godina. Nije jednostavno organizirati tako veliki događaj, ali imati kontinuitet još je teže.

■ **I Hrvatska liječnička komora je uključena u projekt?**

Točno. U suradnji s Komorom, koja je sjajno reagirala na Kongres, selektirat ćemo po nekoliko najboljih studenata medicine sa sva četiri naša medicinska fakulteta i omogućiti im sudjelovanje u njegovu radu. Takvi događaji trajno mogu promijeniti živote mladim kolegama jer će imati priliku upoznati neke od najvećih autoriteta svjetske znanosti.

■ Kako je i kada ISABS uopće osnovan?

Dobro se sjećam ideje o osnivanju tijekom godišnjeg sastanka Američke akademije za forenzične znanosti 1997. u New Yorku kada sam nekima od najistaknutijih američkih znanstvenika predložio pokretanje organizacije koja je u početku organizirala skupove pod nazivom European-American Intensive Course in PCR Based Clinical and Forensic Testing. Odmah su se u rad ISABS-a uključili prof. dr. Moses Schanfield sa Sveučilišta George Washington i prof. dr. Stanimir Vuk Pavlović s Mayo klinike i do današnjih je dana naš tim zajedno. Devedesetih godina bila je logistika organiziranja konferencije u Hrvatskoj vezana uz prof. dr. Šimuna Andelinovića i mene. Danas o snazi ISABS-a najbolje govore sljedeći podaci: do sada je u radu ISABS-ovih konferencija sudjelovalo više od 4000 znanstvenika i oko 550 pozvanih predavača ukupno iz 70 država, u radu znanstvenog odbora ISABS-a sudjeluje četvero dobitnika Nobelove nagrade, web stranica ISABS-a posjećena je više od milijun puta, a od veljače ove godine ISABS je postao pridružena organizacija Američkoj akademiji za forenzične znanosti u čijim redovima je 7000 vodećih forenzičara svijeta. Ta je akademija u svojoj povijesti samo dva puta izglasala ovakav status jednoj drugoj organizaciji. Važno je napomenuti da imamo višegodišnju uspješnu suradnju s HAZU-om koji je tradicionalno pokrovitelj ISABS-ovih događanja u Republici Hrvatskoj, a službeni časopis ISABS-a je Croatian Medical Journal.

■ Tko sve stiže u Dubrovnik? Koliko se ljudi očekuje?

U radu kongresa sudjelovat će šezdesetak pozvanih predavača koji dolaze s Harvard School of Medicine, Mayo Clinic, The Technion – Israel Institute of Technology, University of Cambridge, Duke University, University of New Haven, National Institutes of Health-NIH, Max Planck instituta, Thomas Jefferson University, Weizmann Institute of Science, George Washington University, Penn State University, Cleveland Clinic te 500-tinjak sudionika, iz više od 40 država svijeta. Posebno me veseli što će među sudionicima biti i brojni hrvatski znanstvenici te niz studenata iz Hrvatske i inozemstva.

■ Među predavačima je i troje dobitnika Nobelove nagrade, koji su to?

Neprocjenjiva je vrijednost što u radu Kongresa sudjeluje troje dobitnika Nobelove nagrade: prof. dr. Ada E. Yonath, prof. dr. Robert Huber i prof. dr. Herald zur Hausen, ali i vodeći svjetski kliničari i znanstvenici, što ovogodišnju konferenciju pozicionira u sam vrh svjetskih znanstvenih događanja.

■ Možete li ukratko opisati važnost njihovih otkrića?

Prof. Ada Yonath je prva Izraelka i prva žena na Bliskom istoku koja je dobila Nobelovu nagradu za znanost te prva žena u 45 godina koja je dobila Nobelovu nagradu za kemiju. Predmet njezinih istraživanja bili su ribosomi, stanične organele koje imaju ključnu ulogu u prevodenju RNA u protein. Prof. zu Hausen je, pak, za svoja istraživanja raka grlića maternice i uloge ljudskoga papilomavirusa (HPV-a) u nastanku te bolesti nagrađen Nobelovom nagradom, dok je prof. Huber prvi izveo kristalizaciju intermembranskoga proteina koji je iznimno važan za fotosintezu u bakterijama, a istodobno je odredio i njegovu strukturu.

■ Općenite teme bit će medicina, forenzika i antropološka genetika, možete li biti malo precizniji?

Glavne teme koje će biti obradene tijekom trajanja kongresa jesu: personalizirana i regenerativna medicina, stanična i genska terapija, farmakogenomika, molekularna dijagnostika, mikrobiom te antropološka i forenzička genetika, a predavači su trenutno među najcitatiranim

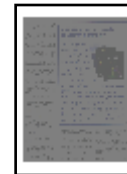
nijim svjetskim znanstvenicima iz navedenih područja. Za klinički dio programa odgovorna je Mayo Clinic i direktor programa prof. dr. Tamas Ordog, dok antropološki i forenzični program koordiniraju prof. dr. Manfred Kayser i kolege s Američke akademije za forenzične znanosti.

■ Pročitala sam i da ste govorili o personaliziranoj medicini kao putu u 22. stoljeće. Možete li to malo pojasniti? Zašto je personalizirana medicina toliko važna?

Personalizirana medicina konceptualno mijenja medicinu koju danas poznajemo. Definiciju personalizirane medicine najkraće bih sažeo kao "pravu terapiju za pravog pacijenta u pravo vrijeme." Ona je zasnovana ne samo na razumijevanju analize genoma, kako neki misle, već i proteina i glikana u

Personalizirana medicina je temeljno načelo kojim se vodi bolnica Sv. Katarina, ali i prof. dr. sc. Dragan Primorac osobno

svrhu pružanja rane dijagnostike te optimalnog liječenja. Uspješnost personalizirane medicine ovisi o točnoj i pouzdanoj dijagnostici kao i o identifikaciji pojedinih prediktivnih biomarkera (bioloških biljega). Drugim riječima, cilj je svih uključenih u personaliziranu medicinu omogućiti specifičnu terapiju "skrojenu" prema potrebama pojedinca. Budući da cijeli koncept personalizirane medicine funkcionira sukladno poznavanju procesa na molekularnoj razini, on u konačnici omogućava i najpreciznije rješenje kroz koncept tzv. precizne medicine. Vrlo često ćete kao jednu od sastavnica koncepta personalizirane medicine pronaći i farmakogenetiku čiji je cilj prepoznati promjene u genima odgovornim za metabolizam lijeka te sukladno tome ordinirati terapiju. Podatak koji je ranije objavljen u američkom časopisu JAMA upozorava da se godišnje samo u SAD-u hospitalizira oko 2,2 milijuna pacijenata zbog komplikacija povezanih uz uzimanje lijekova te da više od sto tisuća njih umre zbog posljedičnih komplikacija. Cilj farmakogenomike je to prevenirati.

■ **Prva ste osoba od osnivanja Sveučilišta Penn State još 1855. godine kojoj je vodstvo sveučilišta dodijelilo titulu globalnog ambasadora. Kako to komentirate?**

Naravno da uz čast idu i obveze, a ja ću učiniti sve što je u mojoj moći da dodjelu ove prestižne titule opravdam.

■ **Zahvaljujući Vama Sveučilište u Splitu surađuje s američkim i njemačkim sveučilištem. O čemu je riječ, kako je došlo do tih suradnji i koji im je cilj?**

Sveučilište Penn State moje je matično sveučilište u SAD-u i ubraja se u desetak najvećih američkih sveučilišta. U 24 kampusa na njemu trenutno studira više od 100 tisuća studenata. Ono raspolaže i najvećom aktivnom mrežom bivših studenata u SAD-u (Alumni) s više od 170 000 članova, koju čine dobitnici Nobelove nagrade, članovi američkog Senata i Kongresa, guverneri, suci Vrhovnog suda i čelnici broj-

Radovi u vodećim svjetskim znanstvenim časopisima

O rezultatima istraživanja prof. Primorca objavljeno u vodećem svjetskom znanstvenom časopisu *Nature* pisao je i *New York Times*, a 2001. godine njegov rad je objavio jednako značajan časopis *Science*.

„Rezultati objavljeni u časopisu *Nature* prvi puta na osnovi preciznih genetskih istraživanja donose nove spoznaje o migraciji anatomske modernog čovjeka iz Afrike prije otprilike 120 tisuća godina. Tu migraciju potvrdili smo analizom genskog materijala stanovnika današnje populacije Papue (Nova Gvineja) koja sadrži oko 2% genetičkog materijala iz razdoblja prvog širenja populacije anatomske modernog čovjeka izvan Afrike. U *Sciencu* smo, pak, analizirajući Y kromosom kod 1007 muškaraca iz 25 različitih europskih i bliskoistočnih geografskih regija utvrdili da populacija muškaraca iz Hrvatske, kao i većina drugih europskih populacija, predstavlja iznimnu genetsku mješavinu. Naime, više od 3/4 muškaraca iz današnje Hrvatske vjerojatno su potomci starih Europljana, koju su došli na ove prostore prije i nakon posljednjega ledenog doba“, kaže Primorac.

nih država. Sveučilište u Splitu danas je dio prestižne globalne mreže najbližih suradnih institucija Sveučilišta Penn Statea. U ovome je trenutku pokrenuto na desetke zajedničkih znanstvenih projekata, studenti i nastavnici stalno se razmjenjuju, a razmišlja se i o zajedničkim studijskim programima.

Regiomed Kliniken, pak, jedan je od najvećih bolničkih lanaca u Njemačkoj, točnije u Bavarskoj. Kad me pitate

o projektu, riječ je o jedinstvenom primjeru međunarodne suradnje u Hrvatskoj gdje će jedna hrvatska visokoškolska institucija sustavno obrazovati njemačke studente, a uz to će se povećati mobilnost studenata i nastavnika u oba smjera te omogućiti suradnja hrvatskih i njemačkih liječnika u kliničkoj praksi i znanosti. Radi se o suradnji koja je dovela do toga da svake godine 25 studenata iz Bavarske upisuje Medicinski fakultet Sveučilišta u Splitu, gdje

će u cijelosti odslušati pretklinički dio nastave, dok će sam klinički dio biti kombinacija edukacije na Sveučilištu u Splitu i Bavarskoj.

■ Kako inozemni znanstvenici percipiraju Hrvatsku?

Sve je vezano uz pojedince, ne na sustav. Svjetski znanstvenici poznaju hrvatske znanstvenike koji su uspjeli ostvariti zavidnu svjetsku reputaciju. To je priča i s ISABS-om, ali i s forenzičnom genetikom, jer smo zajedno s američkim kolegama postavili temelje forenzične analize skeletnih ostaka koristeći DNA tehnologiju.

Prve identifikacije skeletnih ostataka iz masovne grobnice u Europi radene su u Hrvatskoj, tada u mom splitskom laboratoriju, no tu moram istaknuti golemu pomoć Instituta za patologiju američke vojske, niza državnih policija SAD-a i FBI-ja.

Golemu ulogu u identifikaciji žrtava masovnih grobnica u Hrvatskoj imali su i DNA laboratoriji medicinskih fakulteti u Zagrebu i Osijeku te Genos laboratorij, ali i veliki broj forenzičara raznih struka iz cijele Hrvatske koji su forenzične znanosti iznimno snažno pozicionirali u svijetu.

No jednom kad uđete u tu veliku i snažnu znanstvenu obitelj otvaraju vam se sva vrata. Svoje američke kontakte koristim kako bi neke važne događaje i procese preusmjerio prema Hrvatskoj, a kolege su prihvatile taj koncept i tako se dogodio ISABS i niz drugih velikih projekata.

■ Kakav je vaš stav o hrvatskom obrazovanju pa i o hrvatskoj znanosti? Što vi smatrate najvećim postignućima svog ministarskog mandata? Na čemu ste posebno radili?

Hrvatski obrazovni sustav ima dobru tradiciju i treba se zalagati za kontinuitet poboljšanja sustava bez obzira na promjene politika. Da-

nas me čini sretnim vidjeti učinke moga šestogodišnjeg mandata. To je bilo razdoblje kad smo uistinu svim svojim bićem gradili Hrvatsku kao "društvo znanja". Nije moguće je sve opisati, no dopustite mi samo ukratko navesti ono najvažnije. Temelj svega je bio proračun koji smo uspjeli sa 7 milijardi kuna, koliko sam naslijedio 2003., tijekom 6 godina povećati na 13 milijardi. To do tada nije bilo zabilježeno, a u državama članicama EU-a komentiralo se kao fenomen. S druge strane, podatak da je danas prema procjeni Državnoga zavoda za statistiku broj visokoobrazovanih u Hrvatskoj u dobi od 25 do 64 godine porastao na 18,5 posto čini me neizmerno ponosnim jer smo postigli nešto u što nitko nije vjerovao. Dovoljno se podsjetiti da je prema popisu stanovništva iz 2001. godine u RH je bilo 7 posto visoko obrazovanih sa završenim sveučilišnim studijem i 3 posto sa završenom tada tzv. višom školom. Ovim smo poslali veliku poruku: može se! Osim toga, uspješno smo uveli i dva strana jezika u osnovne škole, informatizirali 1300 škola, a o uvođenju državne mature, najvećeg projekta u povijesti hrvatskog školstva, koji je potpuno ukinuo korupciju na prijelazu iz srednjeg školstva u sustav visokog obrazovanja i omogućio *on-line* upis isključivo na osnovi postignuća učenika, ne trebam previše govoriti. Tijekom mandata, zaposlili smo oko 2500 znanstvenih novaka te ostvarili preduvjete da njih 1500 stekne titulu doktora znanosti. Posebno me radovao projekt povratka znanstvenika iz inozemstva u Hrvatsku; uspjeli smo ih vratiti na hrvatske institucije oko 140. Istodobno smo izgradili novih 300 tisuća četvornih metara prostora na hrvatskim sveučilištima te više od 300 školskih sportskih dvorana, a dogradnjom oko 350 škola, nakon 65 godina ostvarili smo uvjete za ukidanje treće smjene u hrvatskim

osnovnim školama. Tih je godina vo-
deći američki tjednik 'Newsweek' prik-
kazao hrvatski obrazovni sustav jed-
nim od najuspješnijih. Naime, prema
istraživanju iz 2010. godine, koje su
proveli ugledni svjetski znanstveni-
ci, među kojima i nobelovci, a koje je
objavio američki tjednik 'Newsweek',
Hrvatska se prema kvaliteti obrazova-
nog sustava našla na 22. mjestu u svi-
jetu, ispred SAD-a, Italije, Grčke, Nor-
veške, Portugala, Španjolske, Izraela i

■ Što mislite o aktualnoj politici u zdravstvu?

Bez obzira na to što je tradicija hr-
vatskog zdravstva sjajna, njeni uspje-
si leže na entuzijazmu zdravstvenih
radnika, a ne na uspješno postav-
ljenom sustavu i to je danas svima
jasno. Govoreći o sanacijama koje
se konstantno događaju, apsurdno
je da država mora uložiti milijarde
kuna kako bi sanirala troškove lo-
šeg poslovanja iz prošlosti umjesto

zdravstvenih sustava najrazvijenijih
sustava u svijetu, u Hrvatskoj gotovo
da i ne postoji. Iskustva najrazvijenijih
zemalja već desetljećima pokazuju da
je transparentna suradnja s privatnim
zdravstvenim sustavom ključni način
na koji država može bez dodatnih iz-
dataka povećati kvalitetu zdravstvenih
usluga na korist svojih građana, a isto-
dobno napraviti i značajne uštede. O
tome kolike uštede sustavu zdravstva
radi privatni sektor jasno je samo po
sebi, jer ulaže golemo sredstva u iz-
gradnju i uređenje objekata, kupovinu
skupe opreme (dostupne svim građa-
nima), osigurava plaće medicinskom
i nemedicinskom kadru (dodatan je
apsurd da je našem zdravstvenom su-
stavu gotovo 20% nemedicinskih ka-
dra). Pacijenta uopće ne zanima liječi li
se liječi u javnoj ili privatnoj instituciji
ako je ona akreditirana i ako se pacijent
može liječiti putem uputnice.

■ Koji su ključni problemi u našoj dr- žavi koje treba rješavati?

Najviše me zabrinjavaju podjele u
društvu na svima razinama, od onih
političkih pa do onih na sjever-jug...
Podjele nikad nisu nikome donijele
dobro, pogotovo ne malim državama
poput Hrvatske. Osim toga, financij-
ska kriza ima mnogo manji impakt na
društvo od one moralne koja ostavlja
trajne posljedice. Toga smo svjedoci
ovih dana. Nedavno sam bio u Slavo-
niji i srce me boli kad sam čuo da se
gotovo 20 000 osoba zadnjih godina
iselilo iz Osijek. Slavonija nije to za-
služila. Uzalud nam sva infrastruktura
koju smo izradili i sve prelijepo autoce-
ste ako se njima neće imati tko voziti.
Stoga je pitanje rješavanja demografije
pitanje opstanka hrvatskog naroda koje
ne dozvoljava nijedan dan odgode. Ina-
če za brojne probleme s kojim se suo-
čavamo ne treba otkrivati "toplu vodu"
već treba uzeti primjere drugih i npr.
upitati se: kako država poput Izraela, a
koja ima 2 puta manju površinu od Hr-
vatske ima 10 puta više navodnjavanog
teritorija, 3 puta manju nezaposlenost i

Dragan Primorac u društvu Nobelovca prof. dr. Roberta Hubera
i prof. dr. Henry Leeja

brojnih drugih država. U ovom djelu
Europe daleko smo najbolji i jedino se
Austrija može uspoređivati s nama. O
vrijednosti tog rezultata svjedoči još
jedan pokazatelj: od 20 vodećih drža-
va svijeta iz skupine G-20, koje čine 85
posto ukupnog svjetskog bruto naci-
onalnog proizvoda, 80 posto svjetske
trgovine i dvije trećine svjetske popu-
lacije, Hrvatska je prema kvaliteti ob-
razovanja bolja od njih 12.

da ulaže u medicinske usluge, podi-
že standard zdravstvenom osoblju i
skraćuje liste čekanja. Postojeći sustav
je jednostavno neodrživ i to je svima
postalo jasno. S druge strane, hrvatski
zdravstveni sustav je začahuren i nije
otvoren za ulaganja, što je stvorilo go-
leme probleme kojima danas svjedoči-
mo, a sve velike investicije u zdravstvo
zaobišle su Hrvatsku. Sinergija jav-
nog i privatnog sektora, koja je temelj

**U suradnji s Komorom u Dubrovnik vodimo najbolje
hrvatske studente medicine koji će imati priliku
upoznati najveće autoritete svjetske znanosti**

7 puta veći ukupni bruto domaći proizvod. U Izraelu 25.9% ukupnog BDP-a dolazi od poreza i raznih drugih nameta, dok je u Hrvatskoj to 43.1%, što automatski sugerira koliko država opterećuje one koji trebaju biti inicijatori gospodarskog rasta. Nedavno sam bio u Botswani, državi veličine Francuske, s dva milijuna stanovnika i oko 30 posto HIV pozitivnih. No tamo su svi vedri, nasmijani, optimistični. Čim sletim u Hrvatsku osjećam drugačiju atmosferu. Toliko ljudi je nezadovoljno, frustrirano, tužno... To nije dobro za društvo. Kad ističemo Hrvatsku kao državu s više od tisuću otoka, lijepih plaža i čistog mora, to je lijepo ali moramo biti svjesni da za to nismo mi zaslužni, zaslužno je naše naslijeđe, to nam je priroda dala. Osobno želim i o Hrvatskoj govoriti kao o državi znanja, tehnoloških inovacija te kao državi koja teži izvrsnosti, uostalom za što sam se i zalagao kao ministar. To je jedini način da našu budućnost učinimo predvidljivom.

■ **Puno nam mladih i liječnika i znanstvenika odlazi. Kako bismo to mogli spriječiti?**

U razgovoru s nizom kolega koji odlaze iz Hrvatske na prvome mjestu kao razlog odlaska navode uvjete rada, a onda mogućnost napredovanja, financijsku stabilnost itd. Liječnici su uložili golem trud u svoju edukaciju i imaju pravo znati kakva će biti njihova budućnost. Istodobno se događa još jedan apsurd, a to je da privatni sektor može osigurati liječnicima kvalitetne radne uvjete te bolju plaću i automatizmom velik broj njih ne bih imao razloga da napušta državu. No država ne stimulira privatni sektor u zdravstvu, dapače.

Ukidanje pozicije znanstvenog novaka također je bila greška. Mi te mlade ljude moramo vezati za Hrvatsku. I nema kompromisa. Moraju biti vezani uz najbolje mentore. Oni su suho zlato. Nema budžeta koji smije biti ograničavajući za te mlade ljude, oni su voljni boriti se i ostati dok im ne prekupi, a onda prolaze situacije koje ostavljaju

Prije godinu dana Specijalna bolnica za ortopediju, kirurgiju, neurologiju postala je službena bolnica Hrvatskog olimpijskog odbora

duboku emotivnu gorčinu. Sustav to mora riješiti.

■ **Javlja li Vam se mladi ljudi? Pitaju li za savjet?**

Da, često. Mladi liječnici, studenti iz moje struke, ali i iz drugih struka. Pravnici primjerice. Brojne sam mlade usmjerio. I rekao sam im da odlasci u inozemstvo nadopunjuju njihova zna-

Liječnici su uložili golem trud u svoju edukaciju i imaju pravo znati kakva će biti njihova budućnost

nja i spoznaje te da im otvaraju brojna vrata, ali da ne smiju zaboraviti Hrvatsku. Njihov je povratak u Hrvatsku dragocjen, a dok su u inozemstvu ključno je da šire mrežu kontakata te da otvaraju vrata suradnji za sve one iz Hrvatske koji su za to zainteresirani.

■ **I vi ste otišli, ali se vraćate... Čime se bavite u bolnici Sv.Katarina?**

Iznimno me raduje niz sjajnih projekata koje smo sve ove godine pokretali

i koji su donijeli globalnu prepoznatljivost Hrvatskoj. Specijalna bolnica za ortopediju, kirurgiju, internu medicinu, neurologiju i fizikalnu medicinu i rehabilitaciju Sveta Katarina u Zaboku jedan je od takvih projekta. Bolnica je članica prestižne obitelji The Leading Hospitals of The World, nastavna je baza Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Splitu, Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Osijeku, Odjela za biotehnologiju Sveučilišta u Rijeci te Kineziološkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Splitu i u njoj se educiraju studenti medicinskih fakulteta kao i sveučilišnih studija sestrinstva. Bolnica Sv. Katarina je i službena bolnica Hrvatskog olimpijskog odbora, hrvatske nogometne reprezentacije, hrvatskog taekwondo saveza kao i niza velikih sportskih klubova, a permanentno surađujemo sa stručnjacima iz naših suradnih institucija, primarno iz SAD-a, Izraela i Njemačke. Niz je velikih projekata koje istodobno radimo u bolnici, od velikog FP7 projekta (Pain-OMICS) koji u Hrvatskoj provodimo s laboratorijem Genos, a koji financira Europska Komisija, te kojem je cilj doći do novih spoznaja u razumijevanju molekularne osnove križobolje. Osim toga smo u završnoj fazi pripreme publikacije u kojoj ćemo prikazati rezultate aplikacije autolognih mezenhimalnih matič-

fizikalnu medicinu i rehabilitaciju Sv. Katarina

Bolnica Sv. Katarina niže prestižne svjetske nagrade

U travnju ove godine su na svečanoj dodjeli u Londonu Specijalnoj bolnici Sv. Katarina uručene prestižne nagrade za najbolju regionalnu bolnicu i za menadžera godine članici Uprave, Jadranski Primorac. A onda je tijekom održavanja *IMTJ Medical Travel Summita* u Opatiji, *International Medical Travel Journal*, vodeći online časopis za medicinski turizam, bolnici Sv. Katarina dodijelio nagradu za izvrsnost i inovacije u medicinskom turizmu te je proglasio **najboljom međunarodnom specijalnom bolnicom godine**.

No to nisu sva priznanja. Novijega je datuma i **European Business Award** kad je bolnica izabrana među 10 najboljih europskih institucija u kategoriji **The Award for Customer Focus**. U finale natjecanja ušla je kao jedina zdravstvena institucija iz Europe u žestokoj konkurenciji 33 tisuće poslovnih subjekata iz 34 države.

Dodajmo i da je u travnju bolnica potpisala ugovor o suradnji s britanskom grupacijom **Operations Abroad Worldwide** preko koje je više od 50 tisuća državljana Velike Britanije uspješno liječeno izvan matične države. U pripremi su i ugovori s još dvije svjetske kompanije koje drže velik dio tržišta iz područja medicinskog turizma. - Pacijent je u svim našim aktivnostima u središtu pozornosti, a u kliničkoj praksi nastojimo živjeti temeljno načelo personalizirane medicine, s tim da je inovativnost u dijagnostici, liječenju i rehabilitaciji naša nit vodilja. Kao predsjednik Upravnog vijeća bolnice posebno sam ponosan na djelatnike bolnice, čija je izvrsnost u radu i razlogom svih uspjeha. U bolnici je, inače, 60-ak zaposlenih. Osim toga, prioritet nam je osvajanje što većeg dijela inozemnog tržišta kako bismo svjedočili hrvatsku izvrsnost. Uskoro će jedna zdravstvena institucija u Njemačkoj imati ispostavu Specijalne bolnice Sv. Katarina, čime Hrvatskoj dajemo novu prepoznatljivost na tržištu Europske Unije – najavio je prof. Primorac.

nih stanica, točnije biološki aktivnog skafolda (bioaspirata) dobivenog iz masnog tkiva sa svrhom liječenja bolesti hrskavičnog tkiva.

■ Koliko često dolazite u Hrvatsku?

Više od 25 godina intenzivno živim između Hrvatske i SAD-a, a vrlo često sam i u Njemačkoj i Izraelu. Koliko god mogu doprinosim prepoznatljivosti Hrvatske u svijetu.

■ Vaš odnos prema Hrvatskoj? Prilično je emotivan...

Istina, domovina ima posebnu vrijednost u mom životu. Svaki moj rezultat koji ostvarim u Hrvatskoj za mene je posebna radost. Jednostavno, vjerujem da je drugačija Hrvatska moguća. Hrvatska u kojoj će rad, istina i vrijednost biti pokretači trajnih promjena koje će uvjetovati našu budućnost.

■ Nedavno ste govorili i o zdravstvenom turizmu i velikom hrvatskom potencijalu. U čemu se on krije?

Duboko sam uvjeren da uz potrebnu kritičnu masu Hrvatsku možemo pozicionirati kao jednu od najpoželjnijih zdravstvenih destinacija. Zdravstveni turizam je naša velika šansa. Ove godine se na svjetskoj razini izdvaja 90 milijardi dolara za zdravstveni turizam, a Hrvatske, osim nešto malo u području dentalne medicine, gotovo da i nema na mapama zdravstvenog turizma. To se treba mijenjati i tu Hrvatska ima svoju priliku.

■ Spominjali su vas kod formiranja prošle Vlade i kao kandidata za ministra vanjskih poslova. Razmišljate li o povratku u aktivnu politiku?

Iako nisam u aktivnoj politici uvjeren sam da nizom projekata u koje sam uključen, posebice onima iz područja medicine i znanosti, neusporedivo više mogu učiniti dobra za čovjeka kao i za Hrvatsku. Trenutno mi na pamet ne pada nikakva druga kombinacija.